

[notiser]

Haislas totempåle återlämnad till sina rätta ägare

[Haisla: Kanada] Totempålen som sedan 1929 stått på Etnografiska museet i Stockholm har nu återlämnats till haislaindianerna i Kanada, som många av våra läsare säkert redan vet. Det skedde vid en känslfull ceremoni den 14 mars i år i Stockholm. Skallror, trummor och höga rop ljud från de besökande haislaindianerna både när den gamla pålen fördes upp på lastbilsflaket och den nya restes.

Det hela ägde rum i och utanför Etnografiska Museets trivsamma byggnad vid Kaknästornet. Ett par hundra stockholmare – inklusive kulturminister Leif Pagrotsky – deltog med entusiasm i överlämnings- och återfärdsritualerna denna vackra vintereftermiddag.

Massmedierna – inte bara i Sverige utan även i Nordamerika och Storbritannien – belyste förloppet kring överlämnandet på olika sätt. Till exempel skrev Dagens Nyheter den 15 mars att Etnografiska Museet i Stockholm haft pålen "i sin ägo under 77 år" men nu lämnat tillbaka den och "som tack för sin storsinhet" fått en nytillverkad.

Riktigt tokigt blev det i Aftonbladet 15 mars som hade rubriken: "Indianer fick tillbaka totempåle av Salming". Artikel, som även innehöll uppgiften att det bara var "västkustindianer" som "smider" totempålar, gjorde ett huvudnummer av att ishockeyspelaren Börje Salming inbjudits att närvara vid evenemanget.

Det finns nu anledning att blicka bakåt och se på vissa detaljer i förloppet när det gäller totempålen som det talats mindre om. Ett ouppmärksammat faktum är att miljöorganisationen Greenpeace gjorde en viktig insats i ett inledande skede. De var till hjälp när haislarepresentanterna Louisa Smith och Gerald Amos begav sig till Sverige för att begära igen totempålen. Det uttalande syftet var att skydda Kitlopedalen från skogsavverkningar. Där hade indianerna och Greenpeace – som ju är grundat av kanadensiska kväkare – gemensamma intressen. Det känns nästan märkligt att inse att samma år som Sveriges dåvarande borgerliga regering beslöt återlämna totempålen till indianerna som gåva – 1994 – kom också ett beslut om naturskydd för Kitlopedalen!

Vägen var lång till återlämnandet av totempålen. Välnamrade kulturpersonligheter i Sverige som författaren Lars Gyllensten och religionshistorikern Åke Hultkrantz höjde varnande fingrar och menade att återbördandet kunde bli ett farligt prejudikat som i förlängningen lade grunden för Etnografiska Museets upplösning.

Effekten av återlämnandet tycks dock snarast ha blivit den motsatta. Publiciteten och intresset, både för haislaindianernas situation och Etnografiska Museet, har istället ökat. Och nog måste väl de flesta inbitna museibesökare hålla med om att Etno-

grafiska Museet idag är en ännu livaktigare och mer dynamisk plats än det var 1991? Efter att inträdesavgiften avskaffats har också besökantalet rakat i höjden. Många fler får nu möjlighet att folkbilda sig på museet – inte minst om nordvästkustindianerna och deras kultur.

En dräkt med hermelinskinns och morrhår.

Lite smolk i glädjebägaren finns det. Att som en skrivning i det formella beslutet lyder lämna ett föremål tillbaka "som gåva" väcker många tankar. Pålen kom till Sverige på oklara grunder under en period när haislafolket var nära sin undergång. Låt oss istället se det som att haislaindianerna – som fått i stort sett all sin materiella kultur förstörd eller stulen och själva nästan gått under av sjukdomar i samband med den europeiska kolonisationen – på sätt och vis har lånat ut totempålen som en tillfällig gåva till oss.

Som ett uttryck för samhörigheten mellan Sveriges folk och haislanationen förs den nu tillbaka till sitt ursprungsområde. Myndigheterna i Sverige och regeringen som företräder den svenska staten lämnar för Sveriges folks räkning tillbaka pålen till sina rätta ägare. Statens etnografiska museum har bevarat pålen och handhar totempålen tillbakaförande till haislafolket. Det är vad som verkligen sker.

Föreningen Fjärde Världen har en egen totempålegrupp som arbetat med frågan, där bland annat Magnus Svensson, Carl Johan Gurt, Kent Eriksson och Linnea Karlsson ingått. De cirka 20.000 kronor som samlats in vid de olika arrangemang som arbetsgruppen ordnat kommer att lämnas direkt till haislaindianerna och användas till ett projekt som de och Föreningen Fjärde Världen finner lämpligt.

Text: Henrik Persson
Foto: Inger Söderquist

Louisa Smith, haislaindian (vä) tillsammans med Per Kåks (hö) och Kanadas ambassadör (mitten).